

KEISKIS

TAUPYK ENERGIJĄ. RŪŠIUOK ATLIEKAS. VAIKŠČIOK.

Pažadėk!

Europos Komisija

© Europos Bendrijos, 2006
Atgaminti leidžiama, jei nurodomas šaltinis.

Spausdinta perdirbtame popieriuje, kuriam suteikta spaudos popieriaus ES ekologinė etiketė
(www.europa.eu.int/ecolabel)

NUO TAVĖS PRIKLAUSO, AR KLIMTAS KEISIS. **Pažadėk!**

Briuselis, 2006 m. rugpjūčio 1 d.

Brangus moksleivi,

Klimato pokyčiai – tai pasaulinio masto problema. Galbūt jau pastebėjai, kad žinios pateikiama vis daugiau istorijų apie globalinį atšilimą ir kad viso pasaulio lyderiai diskutuoja apie tai.

Jei mes nesiimsime veiksmų prieš klimato pokyčius, pasaulio gyvenimas jau po kelių dešimtmečių labai pasikeis. Bendra temperatūra pakils, o tirpstant ašigalių ledynams kai kurios salos ir pajūrio sritys dings po vandeniu. Bus daugiau audrų, potvynių, karščio bangų ir sausrų. Daugelyje pasaulio vietų pritrūks maisto ir vandens, o kai kurie klimatui jautrūs gyvūnai ir augalai, pavyzdžiui, baltosios meškos ir pingvinai, išmirs.

Mes galime nuo to apsisaugoti, tačiau reikia, kad ne tik pramonės bei vyriausybės atstovai visame pasaulyje, bet ir kiekvienas žmogus atliktų savo vaidmenį kovoje su klimato pokyčiais. Klimatas labiausiai keičiasi dėl to, kaip mes gaminame ir naudojame energiją, skirtą tiekti elektrai, šildyti mūsų namams; kaip naudojame degalus automobiliams ir lėktuvams, kurie mus nuskraidina į atostogų vietas. Keičiant šiuos elgsenos modelius ir atsakingiau naudojant energiją, mes galime sumažinti anglies dvideginio (CO₂) ir kitų šiltnamio efektą skatinančių dujų, kurios lemia klimato pokyčius, išmetimą į mūsų atmosferą.

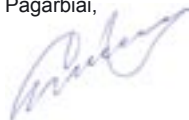
Šiomet Europos Komisija ES mastu įgyvendina kampaniją, kurios siekis – padidinti supratimą apie klimato pokyčius ir apie tai, ką mes visi galime padaryti, siekdami juos sumažinti. Kampanijos dalis – bendrai išleista nedidelė knygelė. Joje rasite informaciją apie klimato pokyčius ir vaidmenį, kurį jūs galite suvaidinti, juos kontroliuodami. Taip pat kviečiame pasirašyti pasižadėjimą (žr. kitoje pusėje) sumažinti jūsų išmetamą anglies dvideginio kiekį (CO₂), po truputį keičiant savo kasdienį gyvenimą.

Jums yra svarbu žinoti apie klimato pokyčius dabar, nes tai gali tapti daug rimtesne problema, kai užaugsite. Būtų sveikintina, jei apie tai pakalbėtumėte klasėje. Jei kiekvienas jūsų klasės draugas pasirašys pasižadėjimą, jūs galėsite sekti savo pastangas kartu ir keistis kovos su globaliniu atšilimu patirtimi.

Įsipareigojimą, kitos informacijos bei šviečiamosios medžiagos galite rasti www.climatechange.eu.com.

Klimato pokyčių valdymas – tai vienas didžiausių nūdienos iššūkių, su kuriais žmonija susiduria šiandien. Mes tikimės, kad jūs ir jūsų mokykla prisijungs prie mūsų ir imsis to dabar!

Pagarbiai,

Stavros Dimas

Europos Aplinkosaugos komisaras

TAUPLYK ENERGIJĄ. RŪŠIUOK ATLIEKAS. VAIKŠČIOK. KEISKIS

Nuo tavęs priklauso, ar klimatas keisis

Koks šiandien oras?

Žmonės dažnai šneka apie orą. Nenuostabu - juk oras iš tikrųjų turi didelės įtakos mūsų nuotaikai, aprangai ir mitybai.

Tačiau "klimatas" nėra tas pats, kas oras. Klimatas - tam tikrai teritorijai būdingas daugiamečių orų režimas.

Ar normalu, kad klimatas kinta?

Klimatas visada keitėsi ir tebesikeičia. Tai natūralu. Naujausi tyrimai rodo, kad pastaraisiais dešimtmečiais klimatas pakito daugiau nei įprasta dėl įvairios žmonių, pramonės sričių ir žemės ūkio veiklos.

Kodėl tai vyksta?

Saulės spinduliai šildo žemės paviršių. Kai temperatūra pakyla, šiluma grįžta atgal į atmosferą. Dalis jos sugerama, o kita dalis vėl gražinama atgal į žemę. Šiluma neišsisklaido, nes ją sulaiko atmosferoje esančios įvairios dujos: CO₂, vandens garai, azoto dioksidas, metanas ir ozonas. Šis natūralus procesas vadinamas šiltnamio efektu ir sudaro sąlygas gyvybei egzistuoti žemėje. Jei šio efekto nebūtų - jei dujos nesulaikytų šilumos žemės paviršiuje - vidutinė pasaulio temperatūra būtų -18 °C.

Tačiau per praėjusįjį šimtmetį žmogaus veikla taip suaktyvėjo, kad CO₂ dujų koncentracija atmosferoje tapo didesnė nei per praėjusius 650 000 metų. Iš visų šiltnamio efektą sukeliančių dujų CO₂, yra apie 80 %. Išaugus CO₂ kiekiui atmosferoje, padidėjo ir šiltnamio efektas. Vidutinė metinė temperatūra pasaulyje dabar yra iki 0,6 °C, o Europoje - iki 1 °C didesnė.

Degindama dujas, naftą ir anglį, žmonija į atmosferą išmeta didžiulius CO₂ kiekius. Kitos šiltnamio efektą sukeliančios dujos atmosferoje atsiranda dėl pramonės įmonių veiklos, žemės ūkio ir sąvartynų.

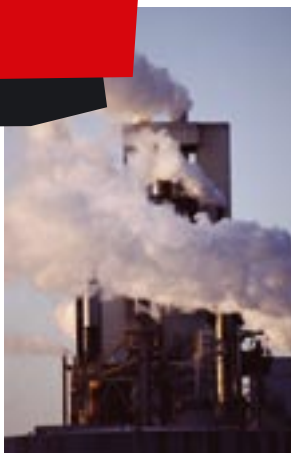
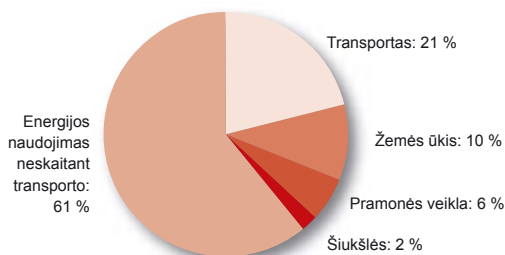

Ar žinojai ...?

- Dešimt šilčiausių metų buvo užfiksuota nuo 1990 m.
- Mokslininkai spėja, kad per šį amžių pasaulio vidutinė temperatūra pakils nuo 1,4 °C iki 5,8 °C.

Ar europiečiai prisideda prie šios problemos?

Ar žinojai ...?

- Kiekvienas europietis kasmet prisideda prie 11 t šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimo į atmosferą (emisijos), iš kurių net 9 t sudaro CO₂.
- Namų ūkis sunaudoja trečdalį visos ES energijos, todėl kiekvienai namui yra atsakingi už beveik 20 % su energija susijusios CO₂ emisijos. 70 % namų ūkio sunaudojamos energijos yra skirta namui šildyti, 14 % vandeniui šildyti ir 12 % apšvietimui bei elektros prietaisams.
- Asmeninių automobilių išmetamos dujos sudaro 10 % ES į atmosferą išmetamų CO₂ dujų.
- Europoje gyvena tik 7 % pasaulio gyventojų, bet jie sunaudoja 20 % pasaulio ekosistemos resursų – tokių kaip medžiagos, maistas, energija.
- Vidutiniškai europietis per dieną išmeta 1 kg šiukšlių. Kasmet europiečiai išmeta šiukšlių, kurių svoris prilygtų 4 000 Eifelio bokštų. Ir šis skaičius nuolat didėja.

Kokie yra klimato pokyčių padariniai?

- ❗ **Tirpsta ledkalnių viršūnės.** Per pastaruosius dešimtmečius Arkties ledynų užimamas plotas sumažėjo apie 10 %, o ledo storis sumažėjo apie 40 %. Tuo tarpu priešingoje pasaulio pusėje, Antarktidos ledo danga tapo nestabili.
- ❗ **Ledynai nyksta.** Tikėtina, kad 75 % Šveicarijos Alpių ledynų išnyks iki 2050 m.
- ❗ **Jūrų vandens lygis kyla.** Per praėjusį amžių jis pakilo 10 - 25 cm ir iki 2100 m. turėtų pakilti dar 88 cm. Europoje 70 mln. pakrančių gyventojų atsidurtų pavojuje. Jūros vanduo taip pat gali užlieti ir užteršti dirvą bei gėlo vandens šaltinius.
- ❗ **Ekstremalus oras – audros, potvyniai, sausras ir karščio bangos.** Per praėjusį dešimtmetį pasaulį ištiko tris kartus daugiau su oru susijusių natūralių katastrofų negu 1960 m. Tikėtina, kad nuo 2070 m. Europą kas antrus metus užplūs tokios karščio bangos kaip ir 2003 m. Per 2003 m. kaitriąją vasarą prieš laiką mirė apie 20 000 europiečių. Tą vasarą kilo didžiuliai miško gaisrai ir pridarė žemės ūkiui nuostolių už daugiau nei 10 mlrd. eurų.
- ❗ **Biologinės įvairovės netektis:** daug gyvūnų ir augalų rūšių nesugebės prisitaikyti prie pakitusių temperatūros sąlygų. Poliariniai lokiai, ruoniai, jūrų vėpliai ir pingvinai yra ypač pažeidžiami.

Tai skamba rimtai! Ką reikėtų mums daryti?

Europos Sąjunga pirmąją kovojęsu klimato pokyčiais. ES valstybių veikla remiasi 1992 m. Jungtinių Tautų klimato pokyčių konvencija ir jos 1997 m. Kyoto protokolu. Šie dokumentai nustatė normas, kiek išsivysčiusios valstybės turėtų išmesti į atmosferą šiltnamio efektą sukeliančių dujų, kad tai nekeletų pavojaus planetai. Europos Komisija parengė daug įvairių priemonių, padedančių šalims narėms įvykdyti Kyoto kriterijus. Vyriausybės riboja pramonės ir energijos sektorių emisiją, nustatydamos leistinus emisijos dydžius. Kitos ES priemonės siekia pagerinti energijos naudojimo efektyvumą pramonės gamyklose, pastatuose ir namų apyvokos prietaisuose.

Europos Komisija, daugelis vyriausybių, nevyriausybinų organizacijų ir visuomenės grupių nemažai investavo, informuodami pramonės įmones ir gyventojus apie galimus klimato pokyčių pavojus. Jie skatinami naudoti energiją efektyviai ir kur įmanoma vengti nereikalingos emisijos.

Europos aplinkosaugos komisaras Stavras Dimasas:

“Žmonės mano, kad jų pasirinkimai neturi įtakos visuomenės gerovei. Tačiau iš tikrųjų šie pasirinkimai įtakos turi. Jei mes tapome klimato pokyčių kaltininkais, mes privalome su jais ir kovoti. Kiekvienas gali prisidėti, o tai išreiškia pagarbą savo aplinkai.”

Daug kompanijų atlieka svarbų vaidmenį, gamindamos produktus aplinkai draugišku būdu. Automobilių gamintojai stengiasi pagerinti degalų efektyvumą ES parduodamose automobiliuose, nes didesnis degalų efektyvumas reiškia mažesnę CO₂ išmetimo į atmosferą kiekį. Patikrink savo mėgstamų prekių ženklų internetos svetaines, kad sužinotum, ar kompanijos kovoja su klimato pokyčiais.

Norite daugiau sužinoti? Aplankykite interneto svetainę www.eea.europa.eu

Daugiau informacijos apie Europos Komisijos aplinkosaugos direktorato veiklą ieškokite:

http://www.europa.eu.int/comm/environment/climat/home_en.htm

Ką aš galiu padaryti, kad padėčiau? Pažadėk!

*Kiekvienas privalo suvaidinti svarbų vaidmenį kovoje su klimato pokyčiais.
Žemiau rasite veiksmų planą, kuris tikrai lengvai įgyvendinamas!*

TAUPYK ENERGIJĄ

- Neperkaitink savo namų. Sumažindamas temperatūrą tik 1°C, gali sumažinti iki 7 % savo šeimos sąskaitų dydį už energiją. 70 % namų ūkio sunaudojamos energijos yra skirta šildymui.
- Paprašyk, kad tėvai sureguliuotų namų šildymo sistemą taip, kad naktį ar kai nieko nėra namie, temperatūra nukristų iki 17 °C, o tau grįžus ar atsibudus vėl būtų 20 °C.
- Taupyk karštą vandenį naudodamasis dušu, o ne vonia – tai sunaudos keturis kartus mažiau energijos.
- Kai ruoši karštą gėrimą, užkaišk tik tiek vandens, kiek tau reikia.
- Kai vėdini savo kambarį, langus atidaryk tik kelioms minutėms ir vėl uždaryk, kad iš kambario neišeitų visa šiluma.
- Reguliariai atitirpdyk šaldytuvą. Taip gali sutaupyti iki 30 % sunaudojamos energijos.
- Nenustatyk savo šaldytuvo reguliatoriaus ant didžiausio šaldymo, kadangi kai šaldytuvo temperatūra yra mažesnė nei 5 °C, tu tik sunaudosi daugiau energijos, bet dėl to maistas ilgiau neišsilaikys šviežias.
- Nedėk į šaldytuvą šilto maisto. Leisk maistui atvėsti ir tik tada dėk į šaldytuvą.
- Neužmiršk išjungti šviesos, kai tau jos nereikia.
- Nepalik televizoriaus, kompiuterio ar garso aparatūros parengties režimu. Vidutiniškai televizorius sunaudoja 45 % savo energijos parengties režimo metu. Jei visi europiečiai vengtų parengties režimo, jie sutaupytų tiek elektros energijos, kad jos užtektų apšviesti Belgijos dydžio valstybei.
- Nepalik krauti mobiliojo telefono, kai jis jau pilnai pakrautas. Jei paliksi, 95 % elektros energijos nueis veltui ir tik 5 % bus skirti krauti tavo telefonui.
- Pakalbėk su savo tėvais apie energiją tausojančias elektros lemputes. Jos tarnauja ilgiau ir sunaudoja penkis kartus mažiau elektros energijos nei paprastos lemputės.
- Kai tavo tėvai rinksis naujus namų apyvokos daiktus (šaldytuvus, skalbimo mašinas ir t.t.), paprašyk, kad rinktųsi daiktus, pažymėtus Europos A+ klasės ženklu. Tai labai efektyvu.
- Jei užsuksi vandens čiaupą valydamasis dantis, sutaupysi nuo 12 iki 15 l vandens.

RŪŠIUOK ATLIEKAS

- Apsipirkinėdamas naudokis daugkartinio naudojimo maišeliais vietoje vienkartinį.
- Nunešk stiklo tarą į supirkimo punktą ir atskirk popierių, kartoną ir skardines nuo kitų savo šiukšlių. Aliuminio skardinių perdirbimas sunaudoja dešimt kartų mažiau energijos nei naujų gaminimas. Gamyklos sunaudoja kur kas mažiau energijos, jei gamina popierių iš senų laikraščių ar žurnalų nei iš medienos.
- Jei turi sodą, kompostuok visas pūnančias virtuvės atliekas.
- Rinkis produktus, kurių pakuotės yra nedidelės, ir pirk daugkartinio naudojimo daiktus, kai gali.
- Savo pietus atsinešk daugkartinio naudojimo dėžutėje, o ne folijoje ar popieriaus maišeliuose.

VAIKŠČIOK

- Trumpus atstumus eik pėsčiomis ar važiuok dviračiu, nevažiuok trumpų atstumų motoreriu ar automobiliu.
- Kai keliauji ilgesnius atstumus, naudokis traukiniu, tramvajumi ar autobusu.
- Taip pat stenkis vengti oro skrydžių – lėktuvai išmeta į atmosferą didžiulius CO₂ kiekius. Skraidymas yra sparčiausiai didėjantis pasaulyje CO₂ emisijos šaltinis.
- Jei tavo tėvai rengiasi pirkti automobilį, paprašyk, kad pirktų mažą ir degalų atžvilgiu efektyvų modelį, taip jie sutaupys degalus! Pagal Europos teisės aktus automobilių gamintojai privalo nurodyti informaciją apie CO₂ emisiją ir degalų sunaudojimą.

PAPILDOMA VEIKLA

- Pasodink medį mokykloje, savo sode ar kaimynystėje! Penki medžiai per savo gyvenimą sugeria 1 t CO₂.
- Parduotuvėse ieškok prekių su Europos eko ženklu, simbolizuojančiu mažą gėlytę.
- Naudok kaip įmanoma mažiau popieriaus - kopijuok ant abiejų lapo pusių, naudokis elektroniniu paštu.
- Vartok vietinės gamybos, sezoninį maistą. Jis ne tik yra sveikesnis, bet ir nekenksmingas aplinkai!
- Valgyk mažiau mėsos. Mėsos gamybos metu išsiskiria daug CO₂.

Sek savo klimato pokyčius mažinančią veiklą! 6 savaites skirk sau taškus už kiekvieną veiksmą, kurį atlikai tą savaitę, o pasibaigus stebėjimo laikotarpiui - sudėk taškus ir pamatysi, kaip tau sekėsi.

	Savaitė 1: / 2006- / 2006	Savaitė 2: / 2006- / 2006	Savaitė 3: / 2006- / 2006	Savaitė 4: / 2006- / 2006	Savaitė 5: / 2006- / 2006	Savaitė 6: / 2006- / 2006
Taupyk energiją.						
Sumažink šildymą namie 1°C vienai savaitei. <i>Gauni 10 taškų.</i>						
Uždaryk duris ir langus šildomuose kambariuose vienai savaitei. <i>Gauni 5 taškus.</i>						
Naudokis dušu vietoj vonios vieną savaitę. <i>Gauni 5 taškus.</i>						
Nepalikinėk šaldytuvo atidaryto. Daryk tai vieną savaitę. <i>Gauni 1 tašką.</i>						
Išjunk šviesą, kai tik gali, daryk tai visą savaitę. <i>Gauni 5 taškus.</i>						
Ištrauk mobiliojo telefono kroviklį, kai telefonas pasikrauna. Daryk tai visą savaitę. <i>Gauni 1 tašką.</i>						
Visiškai išjunk savo televizorių, audio aparatūrą ir kompiuterį vienai savaitei. Nepalik jų parengties režimu. <i>Gauni 5 taškus.</i>						
Rūšiuok atliekas.						
Nešk stiklo tarą į supirkimo punktą vieną savaitę. <i>Gauni 1 tašką.</i>						
Neškis vieną savaitę į mokyklą daugkartinio naudojimo butelius, o ne skardinius ir plastikinius butelius. <i>Gauni 5 taškus.</i>						
Vieną savaitę neškis į parduotuvę daugkartinio naudojimo maišelį, o ne vienkartinius plastikinius maišelius. <i>Gauni 5 taškus.</i>						
Vaikščiok.						
Eik, važiuok dviračiu ar naudokis viešuoju transportu vykdamas į mokyklą, užklausinę veiklą ir namo. Už kiekvieną kilometrą <i>gauni 1 tašką.</i>						
Kita.*						

*Nueik į www.climatechange.eu.com ir pasirink keletą papildomų veiklų.

Tavo taškų suma po 6 savaitių:.....

Tavo vardas ir pavardė:.....

Liudininkai (vardai ir pavardės):.....

Šį lapą turi gražinti savo mokytoji iki 2006 m. gruodžio 15 d.

Jei norėsi jį atsisiųsti iš interneto, ieik į šį tinklalapį: www.climatechange.eu.com

KEISKIS

TAUPLYK ENERGIJĄ. RŪŠIUOK ATLIEKAS. VAIKŠČIOK.

Imkis veiksmų mokykloje, namie ar jaunimo ir sporto klube.

Smagiau, kai tai darote kartu!

- Sukurk plakatų akciją, kuri paskatintų žmones imtis mažų pokyčių savo kasdieniniame gyvenime: išjungti šviesą, kai jos nereikia, eiti užuot važiuvus, rūšiuoti šiukšles. Plakatus iškabink savo mokykloje, kaimynystėje, sporto ar jaunimo klube.
- Surenk lėšų rinkimo akciją savo sporto klube, kad būtų įrengti dvigubo stiklo langai. Taip ne tik apsaugosi klimata, bet sumažinsi ir klubo sąskaitas už šildymą.
- Pakalbėk su savo mokyklos moksleivių taryba apie ekologiškai draugiškus klasių šildymo ir vėdinimo būdus, kompiuterių klasės energijos sunaudojimo efektyvumą ir popieriaus bei kitų šiukšlių rūšiavimą.
- Surenk dviračių žygį ir paaukok surinktus pinigus kovai su klimato pokyčiais. ■

PASIŽADĖJIMAS „IR NUO MŪSŲ PRIKLAUSO KLIMATO POKYČIAI“

Mes,

(įrašykite mokyklą ir klasę) auklėtiniai galime kontroliuoti klimato pokyčius ir pasižadame tapti atsakingais piliečiais, sumažindami į atmosferą išmetamo anglies dvideginio (CO₂) kiekį, keisdami mūsų kasdieninio gyvenimo elgesį.

Data: Šalis:

Mokyklos adresas:

.....

.....

Mokyklos telefono numeris:

Mokytojo (-s) pavardė:

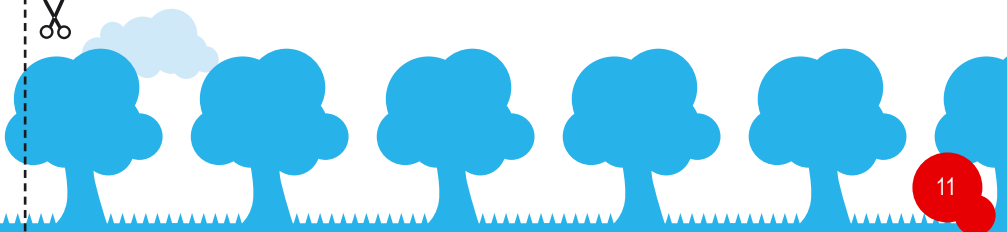
Mokytojo (-s) el. pašto adresas:

***Prašom išsiųsti pasirašytus pasižadėjimus
iki 2006 m. gruodžio 15 d.***

pledge@climatechange.eu.com

arba paštu:

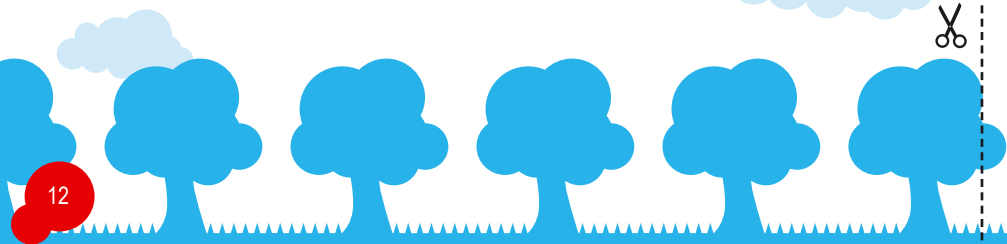
Ir nuo Jūsų priklauso klimato pokyčiai
rue des Deux Eglises 20
B-1000 Brussels

Parašai:

Pavardė	Gimimo data	Parašas

NUO TAVĖS PRIKLAUSO, AR KLIMATAS KEISIS.

ISBN 92-79-01957-0

9 789279 019579